

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף קיג

(בעמוד הקודם)

המשך המשנה:

ואלו קודשים קרבין במשכן? גם בזמן היתר הכמות, יש קרבנות שצריך להקריבם רק ב'במת ציבור' כלומר במשכן (שהיה בגלגל, נוב, או גבעון). והם הקודשים שהוקדשו למשכן. והמשנה מפרטת. קרבנות ציבור בסתם קרבין במשכן. ואילו קרבנות יחיד בסתם קרבין בבמת יחיד, כי בסתמא הם הוקדשו לכך. אבל קרבנות היחיד שהוקדשו למשכן, צריך להקריבם במשכן. ואמנם אם הקריבן בכמה פטור, כי מדובר בזמן שהותרו הבמות, אלא שעבר איסור כי עליו לקיים את נדרו ולא לשנות ממה שנדר.

ומה בין במת יחיד לבמת ציבור? העבודות דלהלן שייכות רק ב'במת ציבור'. סמיכה. שחיטה בצפון המזבח. מתן דם סביב המזבח, דהיינו שתיים שהם ארבע. ולדעת ת"ק שיש קרבן מנחה בכמה, בקרבן מנחה יש - תנופה והגשה. אבל לדעת ר"י אין כלל קרבן מנחה בכמה.

הבדלים נוספים השייכים רק בבמת ציבור - 'כיהון' (עבודה בכהן). לבישת בגדי שרת. שימוש בכלי שרת. 'ריח ניחוח' דהיינו אין לצלות את בשר העולה לפני הקרבתו על המזבח, כי צריך שיהיה ריח ניחוח בשעת ההקרבה. 'מחיצה לדמים' דהיינו חוט הסקרא במזבח המבדיל בין דמים עליונים לתחתונים. רחיצת ידים ורגלים לפני העבודה.

אבל הזמן הנותר והטמא, שוין בזה ובה: בשתי הבמות, הקרבנות נפסלים בעבודה שנעשתה במחשבה להקריב או לאכול אותו חוץ לזמנו. וכן בשתייהן יש איסור נותר להותיר מהבשר לאחר הזמן. וכן איסור אכילת בשר בטומאה.

גמרא: מאי חוץ מגתה? למדנו במשנה שהשורף פרה אדומה מחוץ ל'גתה' פטור. הגמרא מבארת מהו גתה? תשובה: **אמר ר"ל חוץ ממקום הבדוק לה**: את הפרה שורפים במקום הבדוק שאין שם טומאת קבר באדמה. אם שרף אותה במקום שאינו בדוק ויש בו ספק קבר, נחשב מקום זה כ'חוץ' למקומה.

אמר לו רבי יוחנן: הרי כל ארץ ישראל בדוקה מקברים! ולכן מבאר רבי יוחנן ש'חוץ לגתה' הכוונה ששחט אותה בתוך העיר ירושלים, וזהו חוץ למקומה, כי המקום הכשר לשריפתה הוא מחוץ לירושלים.

קושיא: **ולוקמה כגון ששחטה חוץ לחומה שלא כנגד הפתח**: מדוע רבי יוחנן הוצרך להעמיד את ה'חוץ למקומה' בתוך החומה? היה עליו לומר אופן פשוט יותר, ששחט אותה מחוץ לחומה אלא שלא כיוון שחיטתה כנגד פתח ההיכל. ושחיטה במקום הזה פסולה, כדברי רב אדא בר אבהו.

ולומדים זאת מהסמיכות בפסוק בין 'שחיטה ל'הזאה'. כמו שההזאה צריכה להיות כנגד הפתח, אף השחיטה צריכה להיות כנגד הפתח.

וכי תימא דלא מקיש: אולי תאמר שרבי יוחנן לא סובר את ההיקש הזה בין שחיטה להזאה? לא יתכן! כדלהלן.

והא אתמר: נחלקו רבי יוחנן ור"ל מה הדין שחט את הפרה שלא כנגד פתח ההיכל. לדעת רבי יוחנן פסולה כפי שלומדים מסמיכות "ושחט והזה". לדעת ר"ל כשרה, כי נאמר "אל מחוץ למחנה ושחט" דהיינו שהשחיטה צריכה להיות רק מחוץ למחנה אך לא כנגד פתח ההיכל. אם כן רבי יוחנן סובר במפורש ששחיטה שלא כנגד הפתח פסולה!

ואיתמר נמי: וכן ישנה מחלוקת דומה בין רבי יוחנן לרבי אושעיא, לגבי שריפת הפרה שלא כנגד פתח ההיכל. לדעת ר' יוחנן פסולה כי לומדים מהסמיכות של "ושרף והזה" שגם השריפה צריכה להיות כנגד הפתח. לדעת רבי אושעיא כשרה כי נאמר "על פרשה ישרף" ללמד שבמקום שבו הפרה 'פורשת למיתה' כלומר מתה ויוצאת נפשה, שם תהא שריפתה. ואין מקום מוגדר לכך.

תירוץ: **אמרי - לא מיבעיא קאמר**: רבי יוחנן אמר תירוץ יותר טוב. דהיינו לא רק באופן ששחט אותה חוץ לחומה שלא כנגד הפתח הוא פטור, כי אז הוא הרחיק

אותה מפתח ההיכל. אלא אפילו אם הוא הכניס אותה לתוך החומה ושחטה כנגד הפתח, שאז הוא קירב אותה לפתח ההיכל, והיה מקום לחשוב שהיא תהיה כשרה, בכל אופן היא פסולה. ולכן הוא פטור.

הגמרא חוזרת למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש

אמר מר - 'אמר לו רבי יוחנן והלא כל א"י בדוקה היא'. שאלה: במאי קמיפליגי? תשובה: מר סבר ירד מבול לא"י ומר סבר לא ירד: הם נחלקו האם ירד מבול בארץ ישראל או לא. אם ירד מבול, אם כן השתקעו המתים במבול בתוך האדמה, והארץ אינה בדוקה מקברים. אבל אם לא ירד מבול בארץ ישראל, הארץ בדוקה, כי כל מי שמת קברו אותו וציינו את קברו.

א"ר נחמן בר יצחק: רבי יוחנן וריש לקיש נחלקו בפירושו של פסוק בנביא יחזקאל. "בן אדם אמר לה, את ארץ לא מטהרה היא, לא גשמה ביום זעם". לדעת רבי יוחנן יש לקרוא את תחילת הפסוק בלשון תמיהה - וכי ארץ ישראל אינה טהורה? ואת המשך הפסוק כפשוטו - הרי היא לא גושמה ביום זעם! כי לא היה בה מבול. לדעת ר"ל יש לקרוא את תחילת הפסוק כפשוטו - ארץ ישראל את ארץ לא מטהרה. ואת המשך הפסוק בלשון תמיהה - האם לא ירדו עליך גשמים ביום זעם של המבול?

איתיביה ר"ל ר' יוחנן - חצירות היו בירושלים: בירושלים היו חצרות הבנויות על גבי סלע, ותחתיהם היה חלל. כלומר שהיו בונים את החצרות על גבי 'כיפים' (= מבנים העשויים ככיפה), משום שהיו מסופקים שמא יש שם קבר ואין למת חלל טפח, וא"כ יש כאן 'טומאה רצוצה' הבוקעת עד לרקיע, ולכן בנו את החצרות על גבי כיפים כדי שיהיה למת חלל טפח ואז אין הטומאה בוקעת למעלה.

היו מביאים לחצרות הנ"ל נשים מעוברות, והיו יולדות שם, ומגדלות את בניהם עד שיהיו בני שבע או שמונה (ולא יותר, כדי שלא ייראו קרי) לצורך מעשה פרה אדומה.

וכשרצו למלאת מים חיים ממעיין השילוח (= את אפר הפרה נתנו בתוך המים, ומהם היזו על הכהן השורף את הפרה), הביאו שוורים ועל גביהם הניחו דלתות,

ועל הדלתות היו התינוקות יושבים. את הדלתות הביאו כדי שאם יש קבר בדרך הרי שהדלתות יחצצו בינו לתינוקות.

התינוקות החזיקו כוסות של אבן בידיהם (= כלי אבנים אינם מקבלים טומאה), וכשהגיעו למעיין השילוח הם ירדו לתוך המים ומילאו את הכוסות במים, ועלו וישבו על הדלתות. עד כאן המשנה במסכת פרה.

מכך שהוצרכו להוביל את הילדים על גבי דלתות מחשש לקברים שנמצאים בדרך, מוכח שארץ ישראל אינה טהורה מקברים!

רבי יוחנן מתרץ: אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעלה עשו בפרה: באמת כל ארץ ישראל טהורה מטומאת מת, וכל החומרות המיוחדות שנהגו בפרה אדומה נעשו בגלל הצדוקים.

הדין הוא שטבול יום (= אדם שטבל ולא העריב שמשו) כשר בפרה אדומה. אך כדי להוציא מליבם של הצדוקים שהיו אומרים שרק אדם שהעריב שמשו כשר לעשיית הפרה. היו מטמאים את הכהן השורף את הפרה, ואח"כ הוא היה טובל ושורף אותה מיד, כשהוא 'טבול יום' בשעת עשייתה. וכדי שלא יזלזלו בשמירת טהרתה (שיאמרו שכיון שמותר לטבול יום לשורפה לכן לא צריך לשמור על טהרתה), תיקנו חכמים הרבה מעלות של טהרה בעשייתה.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש - פעם אחד: פעם אחת מצאו עצמות של בן אדם בלשכת 'דיר העצים' בבית המקדש, ורצו לגזור טומאה על כל ירושלים מחשש שיש בה עוד מתים שאינם ידועים. עמד רבי יהושע על רגליו ואמר - לא בונה וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו? היכן הם מתי המכול שנמצאים בכל העולם חוץ מארץ ישראל? היכן הם מתי נבוכדנצר שהרגם בזמן החורבן, ואת כולם פינו לאחר מכן? כלומר בעל כרחינו ארץ ישראל בדוקה מטומאה ואין לגזור על ירושלים טומאה. עד כאן הברייתא.

הקושיא: **מדקאמר הכי לאו למימרא דלא הווי?** האם לא משמע מדברי רבי יהושע שלא היה מבול בארץ ישראל?

ר"ל מתרץ: ולטעמין: ולשיטתך, וכי גם הרוגי נבוכדנצר לא היו בירושלים? הרי ברור שהם היו. רק שאחר כך פינו אותם. אם כן גם לגבי מתי בכל, כוונת רבי יהושע

שהיו ופינו אותם. קושיא: **ואי אפנו, הא איפני**: אם פינו את מתי בבל מדוע חושש ר"ל לטומאה בארץ? תירוץ: **נהי דאיפני מירושלים, מכולה א"י לא איפני**: אמנם פינו אותם מירושלים אך לא מכל ארץ ישראל. ומכיון שאת הפרה שורפים מחוץ לירושלים, יש לחשוש לטומאה במקום שריפתה עד שיבדקו את המקום.

איכא דאמרי: להיפך. ר"ל הוא זה שהקשה לרבי יוחנן מדברי רבי יהושע 'איה מתי מבול איה מתי נבוכדנאצר'. כי יש להשוות את שני המקרים, כמו שמתי נבוכדנצר היו בירושלים ופינו אותם, כך גם מתי המבול היו בארץ ופינו אותם. ר"י מתרץ: **מיד איריא? הא כדאיתיה והא כדאיתיה!** האם זו ראייה? כל מקרה כפי מה שקרה בו. מתי בבל כלל לא הגיעו לארץ, ומתי נבוכדנצר היו ופנו.

ר"ל מקשה לר"י: **איתיביה "מכל אשר בחרבה מתו"**: הפסוק אומר שכל מי שעמד על היבשה שבעולם מת במבול. לדברי ר"ל מובן מדוע האנשים שעמדו בארץ ישראל מתו, כי המבול ירד גם שם. אבל לדברי רבי יוחנן לא מובן מדוע הם מתו? ר"י מתרץ: **משום הבלא**: הם מתו מהחום שנוצר מהמים הרותחים. וכדברי רב חסדא שדור המבול נענשו במים רותחים. אמנם מכיון שלא ירד מבול בארץ ישראל, המתים לא השתקעו באדמה אלא מתו ונשארו על פני האדמה, ולאחר מכן קברו אותם במקומות מסוימים.

איכא דאמרי: רבי יוחנן הוא זה שהקשה לר"ל מהפסוק הנ"ל. כי הפסוק אומר שגם מי שעמד בארץ יבשה שלא ירד בה מבול, מת בזמן המבול. וזה קשה לר"ל הסובר שירד מבול בארץ ישראל, כי אם כן ארץ ישראל לא היתה 'חרבה' ויבשה. תירוץ: **חרבה שהיתה מעיקרא**: כוונת הפסוק שכל מי שהיה בארץ שהיתה יבשה לפני המבול מת. ומדוע כאמת הפסוק צריך לומר את הנוסח הזה? התשובה - כדי ללמד שהדגים שלא שהו ביבשה לפני המבול, אלא שהו בים, לא מתו. וכדברי רב חסדא.

קושיא על ר"ל: **בשלמא למ"ד לא ירד מבול לא"י**: מובן היכן עמד ה'רימא' = החיה הענקית ששמה 'ראם'. אלא לר"ל הסובר שירד מבול בא"י, לא מובן איך הוא שרד את המבול? והרי נח לא היה יכול להכניס אותו לתיבה. תירוץ: **אמר רבי ינאי גוריות הכניסו בתיבה**: נח הכניס לתיבה את הגורים של הראם. קושיא: **והאמר רבה בר רב חנה לדידי חזי לי וכו'**: אני ראיתי ולד של ראם בן יומו, שהיה נראה כמו הר

תבור. והר תבור כמה הוא שטחו? ארבעים פרסאות. ואורך הצואר של הראם הזה היה שלוש פרסאות. והמקום שבו הוא מניח את ראשו היה פרסה וחצי. הוא הטיל גלל של צואה לתוך הירדן, וכתוצאה מכך הוא עשה בו 'סכר' ועצר את מימיו של הירדן. תירוץ: א"ר יוחנן ראשו הכניסו לתיבה: רק את הראש שלו הכניסו לתוך התיבה וכך הוא הצליח לשרוד את המבול. קושיא: והאמר מר מרבעתא דרישא פרסא ופלאגא: הרי השטח שבו הוא מניח את ראשו היה פרסה וחצי, ולא יתכן להכניס את ראשו לתיבה. תירוץ: אלא ראש חוטמו הכניסו לתיבה: רק את הקצה של האף שלו הכניסו לתיבה כדי שהוא יוכל לנשום. קושיא: והא א"ר יוחנן לא ירד מבול לא"י: הרי רבי יוחנן בעצמו אמר שלא ירד מבול לא"י, ומדוע הוא צריך לתרץ תירוץ? איך שרד הראם במבול? תירוץ: לדברי ר"ל קאמר: הוא בא רק לתרץ את שיטת ר"ל. קושיא: והא קסגיא תיבה: הרי התיבה שטה על פני המים, ואיך הראם הצליח לזוז איתה כאשר קצה אפו צריך להיות כל הזמן בתוכה. תירוץ: אמר ר"ל קרניו קשרו בתיבה. קושיא: והאמר רב חסדא אנשי דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נידונו: ואם כן הראם מת במים הרותחים. תירוץ: ולטעמין תיבה היכי סגיא? ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי? אלא נס נעשה להם שנצטננו בצידי התיבה: ולדבריך המקשן, איך התיבה שטה במים הרותחים ולא נמס הזפת שציפה אותה? ועוד, איך עוג מלך הבשן שרד את המבול? אלא בהכרח שנעשה נס שבצידי התיבה המים היו צוננים, ושם עמדו הראם ועוג מלך הבשן. ולכן הם לא מתו במים הרותחים, וגם היה להם אויר לנשום כי ראשם יצא מחוץ למים.

קושיא: ולר"ש בן לקיש - נהי נמי דירד מבול לא"י והא לא פש: הרי המתים לא נשארו בארץ ישראל, כי הם נסחפו לבבל. כמו שאמר ר"ל למה נקרא שמה של בבל 'מצולה'? משום שכל מתי המבול נצטללו וירדו לשם. והיינו משום שבבל נמצאת במקום נמוך. ורבי יוחנן אמר למה נקרא שמה של בבל 'שנער'? משום שכל מתי מבול ננערו שם. ואם כן מדוע ר"ל חושש לטומאה בארץ ישראל? תירוץ: אי אפשר דלא איזבוק: לא יתכן שלא נדבקו חלק מהמתים בטיט שנוצר מהמבול, ושקעו באדמת ארץ ישראל.

א"ר אבהו: למה נקרא שמה של בבל 'שנער'? משום שהיא 'מנערת' את עשיריה. כלומר היא גורמת לעשירים להיות עניים. קושיא: והא קחזינן דהווי: אנו רואים שיש

בה עשירים! תירוץ: **תלתא דרי לא משכי**: הם לא ממשיכים להיות עשירים עד שלוש דורות.

א"ר **אמי כל האוכל מעפרה של בכל כאילו אוכל בשר אבותיו**: כי הם נקברו שם ולא ציינו את קבריהם. מה שאין כן בארץ ישראל שמציינים בה את הקברים (מהרש"א).
ויש אומרים כאילו אוכל שקצים ורמשים: כי מתי בכל ננערו לשם.

*

למדנו במשנה - שער המשתלח: שהקריבו בחוץ, פטור. משום שנאמר באיסור שחטי חוץ "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו" והוא לא ראוי לבוא אל פתח אוהל מועד.

קושיא: **ורמיניה - או קרבן וכו'**: נאמר באיסור לשחוט קודשים בחוץ "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה". שואלת הברייתא - אולי אני שומע מהפסוק שאפילו אם שחט בהמה שהוקדשה לבדק הבית, יהיה חייב? וזאת משום שקודשי בדק הבית נקראו 'קרבן'. כמו שנאמר כנדבת שרי הצבא ששבו ממלחמת מדין "ונקרב את **קרבן ה'**, איש אשר מצא **כלי זהב וכו'**".

משיבה הברייתא - תלמוד לומר "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו" דוקא על בהמה שראויה לבא לאהל מועד חייב, יצאו קדשי בדק הבית שאינן ראויים.

שואלת הברייתא - אם כן, אכן אוציא את הבהמות האלו שהוקדשו לבדק הבית, משום שאינם ראויים לבוא אל אוהל מועד. אבל לא אוציא את שער המשתלח שהוא ראוי לבא אל פתח אוהל מועד להגרלה ולוידוי.

משיבה הברייתא - תלמוד לומר "לה" להוציא שער המשתלח שאינו מיוחד לה' אלא הולך לעזאזל. עד כאן הברייתא.

מדברי הברייתא עולה ששעיר המשתלח כן ראוי לבוא אל אוהל מועד, אלא שיש לימוד מיוחד שפוסט אותו בגלל שהוא הולך לעזאזל. ואילו מדברי המשנה עולה שהוא פטור משום שהוא לא ראוי לבוא אל אוהל מועד!

תירוץ: **לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה**: הברייתא מדברת במקרה, ששחט אותו לפני הגרלה, שאז מכיון שהוא עתיד לבוא אל אוהל מועד להגרלה,

אי אפשר למעט אותו מ"פתח אולה מועד", אלא רק מהלימוד "לה". ואילו המשנה מדברת ששחט אותו לאחר ההגרלה, ואז הוא מתמעט מ"פתח אולה מועד".

קושיא: אחר הגרלה נמי האיכא וידוי: הרי גם לאחר ההגרלה הוא צריך לבוא אל אולה מועד בשביל הוידוי של הכהן גדול. תירוץ: אלא אמר רב מני - לא קשיא, כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי: וכנ"ל.